

Bilaga till revisionsberättelsen 2022 ”Revisorernas redogörelse”

Inledning

För kommunfullmäktiges information om, och uppföljning av, vårt arbete gällande år 2022 överlämnar vi härmed vår redogörelse.

Vi har som underlag för våra granskningsinsatser använt en väsentlighets- och riskanalys. Riskbedömningens syfte är att ringa in väsentliga granskningsområden samt förslag på inriktning och omfattning av olika granskningsinsatser. Inför 2022 års val av granskningar konstaterade vi fortsatt väsentliga risker gällande bl.a. lagefterlevnad, verkställighet av fullmäktiges mål och beslut, flera grundläggande processer och rutiner, IT-säkerhet samt att kommunstyrelsen styrning, interna kontroll och uppsikt inte har varit helt tillfredsställande.

Bakgrund till vår anmärkning 2021.

I vår revisionsberättelse för 2020 var vi mycket kritiska till att kommunstyrelsens ledning, styrning, uppföljning och kontroll samt samordningsansvar och uppsiktsplikt inte varit tillräckligt tillfredsställande gällande de områden som hade granskats. Vi övervägde att ge en anmärkning till kommunstyrelsen i revisionsberättelsen för 2021 om kommunstyrelsens styrning och interna kontroll samt uppsikt inte förbättrades under innevarande år.

I vårt utlåtande till kommunfullmäktige utifrån vår granskning av delårsrapporten 2021-08-31 konstaterade vi, i de granskningar som hittills genomförts under året, att kommunstyrelsens ledning, styrning och uppföljning väsentligt hade brustit. Som en del inför vår ansvarsprovning för 2021 beslutade vi att genomföra en fördjupad grundläggande granskning av kommunstyrelsens ledning, styrning och uppföljning av den egna verksamheten. Den samt övriga granskningar under året skulle vara ett underlag inför ansvarsprovningen i revisionsberättelsen och val av ansvarsgrund.

Anmärkning till kommunstyrelsen 2022.

Utifrån resultatet av våra revisionsgranskningar och revisionsarbete riktar vi i revisionsberättelsen 2022 även i år en anmärkning till kommunstyrelsen. Enligt god revisionssed ska kommunfullmäktiges presidium informeras för att kunna inhämta förklaring från berörd styrelse, nämnd eller enskild förtroendevald om revisorerna riktat anmärkning eller avstyrkt ansvarsfrihet. 2 mars 2023 fick kommunfullmäktiges presidium information om våra grunder för anmärkningen och 6 mars 2023 fick kommunstyrelsens arbetsutskott information om att revisionens beslutat om en anmärkning.

Väsentliga iakttagelser och bedömningar som utgångspunkt för vår anmärkning:

- tidigare konstaterade brister, kritik och underlag för anmärkning 2021 av kommunstyrelsens ledning, styrning och uppsikt samt kommunstyrelsens svar på kommunfullmäktiges frågor på anmärkningen.
- vårt utlåtande gällande delårsrapporten per augusti 2022.
- nuläge av de rekommendationer som lämnades i granskningen av kommunstyrelsens egen verksamhet 2021.
- sammanfattande slutsatser i våra genomförda revisionsgranskningar för 2022.

Utifrån kommunstyrelsens protokoll har vi under 2022 följt kommunstyrelsens svar på kommunfullmäktiges presidiums frågor gällande vår anmärkning. Svar har behandlats på kommunstyrelsens sammanträden i maj och september. I vårt utlåtande till kommunfullmäktige utifrån vår granskning av delårsrapporten 2022-08-31 kommenterade vi att vi noterat sammanfattningsvis att i svaren på kommunfullmäktiges presidiums frågor till kommunstyrelsen bedömde kommunstyrelsen att det skett ett förbättringsarbete gällande kommunstyrelsen ledning och styrning. T.ex. som att det pågick ett löpande arbete med att etablera eller förbättra rutiner som identifierats som bristfälliga i olika granskningar och analyser. Samt att arbetet skedde brett inom kommunstyrelsens ansvarsområde och har under 2022 fortsatt med att stärka strukturerna och etablera arbetsformer när det gäller internkontroll, systematiskt arbetsmiljöarbete liksom förstärkt uppföljning inom upphandlingsområdet m.m.

I vårt utlåtande var vi mycket kritiska till det rådande hårda samtalsklimatet från förtroendevalda politiker gentemot anställda medarbetare samt att det fanns åtta anmälningar under första halvåret 2022 där politiker har betett sig på ett sätt som upplevts kränkande gentemot tjänstepersoner. Vi noterade i svaret att kommunstyrelsen enhälligt har beslutat om att uppdra till kommunledningsförvaltningen att ta fram ett förslag till uppförandekod för politiker i kommunen.

Vi kommenterade även i utlåtandet att vi hade flera pågående fördjupade granskningar för 2022 som skulle vara ett underlag inför vår ansvarsprovning i revisionsberättelsen för 2022 och val av kritik.

Vi konstaterar att inför 2023 har förutsättningarna förbättrats gällande kommunstyrelsens möjligheter att leda, styra och följa upp sin egen verksamhet samt ha uppsikt över nämnder och bolag. I och med att ledande tjänstemän har rekryterats under 2022 och 2023 kommer kommunstyrelsen ha ett bättre stöd för att verkställa kommunfullmäktiges beslut framåt.

Sammanfattningsvis kan vi för 2022 konstatera att:

- vi i våra genomförda fördjupade granskningar fortsatt har uppmärksammat brister.
- kommunstyrelsens ledning, styrning, uppföljning och kontroll samt samordningsansvar och uppsiktsplikt inte har varit tillräckligt tillfredsställande gällande de områden som granskats.
- utifrån uppföljning av våra rekommendationer, av den grundläggande granskningen av kommunstyrelsens egen verksamhet, har kommunstyrelsen inte säkerställt att ledningen, styrningen och uppföljningen är tillräckligt tillfredsställande.
- även om kommunstyrelsen bedömt att det pågår ett löpande arbete med att etablera eller förbättra rutiner som identifierats som bristfälliga i olika granskningar och analyser, att arbetet sker brett inom kommunstyrelsens ansvarsområde och under 2022 fortsatt med att stärka strukturerna och etablera arbetsformer när det gäller internkontroll, systematiskt arbetsmiljöarbete liksom förstärkt uppföljning inom upphandlingsområdet m.m. har kommunstyrelsen inte säkerställt att bristerna är helt åtgärdade.
- utifrån de fortsatta bristerna i kommunstyrelsens styrning och interna kontroll lämnar vi en anmärkning till kommunstyrelsen.

Sammanfattning över avlämnade rapporter

I avlämnade revisionsrapporter framgår syftet med respektive granskning, vad som framkommit, våra kommentarer och förslag till förbättringar. I denna bilaga sammanfattas framför allt våra mest väsentliga iakttagelser och synpunkter från granskningarna nedan:

- Förstudie granskning av underhåll av gator och vägar
- Granskning av förebyggande insatser för barn och unga inom socialtjänsten
- Granskning av näringslivsverksamheten
- Granskning av investeringsprocessen
- Granskning av rekryteringsprocessen
- Granskning av långsiktig finansiell planering
- Uppföljning av tidigare genomförd IT-granskning
- Grundläggande granskning av kommunstyrelsen och nämnder samt den gemensamma lönenämnden
- Granskning av del- och helår
- Övrig granskning

Våra granskningsrapporter har löpande överlämnats till respektive granskningsobjekt med missiv under året.

Förstudie granskning av underhåll av gator och vägar

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Håbo kommun har KPMG genomfört en förstudie och granskat kommunens arbete med underhåll av gator och vägar. Uppdraget ingick i revisionsplanen för år 2022. Syftet med förstudien var att översiktligt granska om underhållsarbetet av gator och vägar styrs på ett tillräckligt och effektivt sätt. Den sammanfattade analysen var att kommunstyrelsens ledning, styrning och uppföljning gällande arbetet av underhållet av gator och vägar kan förbättras för att bli mer ändamålsenligt. Med andra ord finns det skäl för revisorerna att bevaka utvecklingen och följa upp kommunens underhållsarbete av gator och vägar i en fördjupad granskning.

Förslagsvis lämnades följande revisionsfrågor att beaktas:

- Finns tillfredställande underhållsplaner för prioritering, beslut och uppföljning för att ge förutsättningar för en tillräcklig intern kontroll?
- Vilken effekt har den nya organisationen inom samhällsbyggnadsförvaltningen?
- Är roller och ansvar tydliga inom gata- och parkavdelningen?
- Hur sker efterlevnad av kommunfullmäktiges, kommunstyrelsens och gata- och parkavdelningens mål? Harmonierar mål och budget?
- Hur sker arbete inom avdelningen med jämförelser, statistik och olika nyckeltal?
- Hur fungerar personal- och kompetensförsörjningen inom avdelningen?
- Har kommunstyrelsen tillfredsställande följt upp underhållet av gator och vägar?

Granskning av förebyggande insatser för barn och ungdomar inom socialtjänsten

KPMG fick i uppdrag av Håbo kommuns revisorer att översiktligt granska kommunens rutiner avseende förebyggande insatser för barn och unga. Uppdraget ingick i revisionsplanen för år 2022.

Granskningen syftade till att konstatera huruvida kommunen har fungerande rutiner kring förebyggande insatser för barn och unga. Den sammanfattade bedömningen mot bakgrund till det syftet var att kommunens arbete av förebyggande insatser till barn och unga inte fullt ut har varit ändamålsenliga. Det framhölls att nämnden visserligen har utvecklat arbetet i utformningen av förebyggande insatser, men konstaterades att målsättningar behöver förtydligas och att en starkare styrning av samverkan behöver utformas för att få en tydligare styrning, större meningsfullhet och motiverande i arbetet.

Mot bakgrund av den bedömningen rekommenderades socialnämnden att:

- I samverkan med andra berörda nämnder verka för att arbetsätt för förebyggande insatser till barn och unga kommer hela kommunen till del och inte begränsas till ett geografiskt område
- Utforma rutiner kring uppföljning samt uppföljningsinstrument för att säkerställa att arbetet leder till målsättningen.
- Nämnden och kommunen att ta fram en modell för styrning, samordning och uppföljning av förebyggande och tidiga insatser till barn och unga på lokal nivå.

Granskning av näringslivsverksamheten

På uppdrag av Håbo kommuns revisorer fick KPMG i uppdrag att granska kommunens näringslivsverksamhet. Uppdraget ingick i revisionsplanen för år 2022. Syftet med granskningen var att bedöma om kommunstyrelsen på ett tillfredställande sätt leder, styr och följer upp att näringslivsverksamheten och styrdokument efterlevs på ett ändamålsenligt sätt. Den sammanfattade bedömningen utifrån granskningens syfte var att kommunstyrelsen inte tillräckligt tillfredställande aktivt leder, styr och följer upp näringslivsverksamheten. I granskningen framhölls det bland annat att det inte funnits ändamålsenliga och tillräckligt beslutade styrdokument för näringslivsorganisationen och näringslivsverksamheten att styra mot. Likväl har ansvar och rollfördelningen ej varit helt tydlig på grund av tidigare omorganisationer.

Utifrån granskningen rekommenderades därför att kommunstyrelsen:

- följer upp och säkerställer att roller och ansvar är tydliga för näringslivsenheten.
- säkerställer att det finns tillfredsställande styrdokument. Förslagsvis beslutar kommunstyrelsen om en näringslivsstrategi för att långsiktigt stärka det lokala näringslivet och dess aktörer och därigenom skapa det samhälle som ska lämnas över till kommande generationer. Även att kommunstyrelsen beslutar om verksamhetsmål för näringslivsenheten i kommunstyrelsens verksamhetsplan för den egna verksamheten.
- följer upp att samhällsbyggnadsförvaltningen framåt fastställer mål för näringslivsenheten i sin verksamhetsplan.
- efterfrågar och följer upp näringslivsverksamhetens mål och aktiviteter i handlingsplanen ”Tillsammans mot 4,0” samt att det i kommunstyrelsens protokoll tydligare framgår ledningen och styrningen av näringslivs-verksamhetens utifrån erhållen information.
- säkerställer att mål och ekonomi harmonierar för att nå en tillfredsställande måluppfyllelse och stärka företagsklimatet m.m.
- i kommunstyrelsens riskanalys framåt ta hänsyn till eventuella risker i internkontrollplanen kopplat till näringslivsverksamheten.

- i sin samordningsroll och uppsiktsplikt följa upp att nämnder och bolag arbetar tillfredsställande med de näringslivsrelaterade frågorna

Granskning av investeringsprocessen

KPMG har på uppdrag av Håbo kommuns revisorer granskat kommunens processer avseende investeringar. Granskningen ingick i revisionsplanen för år 2022. Granskningen syftade till att bedöma om kommunstyrelsen säkerställt en tillräcklig intern styrning och kontroll i investeringsprocessen. Den samlade bedömningen utifrån granskningens syfte var att kommunstyrelsen delvis säkerställt en tillräcklig intern kontroll och styrning i investeringsprocessen. Mot bakgrund av den genomförda granskningen framhövdes det att kommunstyrelsen har utrymme att utveckla centrala delar av arbetet kring intern styrning och kontroll inom ramen för investeringsprocesser. Följande rekommendationer lämnades till kommunstyrelsen:

- Se över implementeringen och efterlevnaden av de styrdokument som ligger till grund för investeringsprojekt.
- Se över hur den kommunövergripande såväl som de projektspecifika roll- och ansvarsfördelningarna har efterföljts.
- Se över beredningen vad gäller budgeten för de investeringsprojekt som substansgranskats dvs simhallen och resecentrum.
- Säkerställa att det återfinns en god beställarkompetens inom organisationen.
- Se över hur uppföljning och åiterrapportering har implementerats inom ramen för simhallsprojektet.
- Säkerställa att en tillräcklig uppföljning och åiterrapportering av resecentrumsprojektet genomförs.

Granskning av rekryteringsprocessen

KPMG fick i uppdrag av Håbo kommuns revisorer att översiktligt granska vilka strategier och riktlinjer kommunen har avseende rekryteringsprocessen. Uppdraget ingick i revisionsplanen för år 2022. Syftet med granskningen var att granska om kommunstyrelsen har en tillfredsställande styrning och uppföljning av rekryteringsprocessen. Den sammanfattade bedömningen utifrån granskningens syfte var att kommunstyrelsens ledning, styrning och uppföljning av rekryteringsprocessen inte varit tillräckligt tillfredsställande. I granskningen framhövdes det bland annat att kommunstyrelsens uppföljning varit bristande avseende att följa upp riktlinjer kring efterföljandet av rekryteringsprocessen. För att stärka styrning och uppföljning av rekryteringsprocessen rekommenderades därför kommunstyrelsen att:

- Hur hantering i rekryteringsprocessen ska ske när närstående till ansvarig för rekrytering är sökande av utannonserad tjänst.
- När rekryteringsföretag ska användas.
- När och hur arbetsprov/ test av språkkunskaper ska genomföras i samband med rekryteringar.
- När och hur säkerhetsprövning ska göras i samband med rekryteringar.
- Hur dokumentation som görs i samband med rekryteringsprocessen och som inte dokumenteras i Varbi, t.ex. intervjuanteckningar och referenstagning, ska hanteras då denna information kan innehålla känsliga personuppgifter.

- Göra slumpvisa kontroller av genomförda rekryteringar inom ramen för kommunstyrelsens interna kontroll för att säkerställa att och rutiner efterlevs.

Granskning av långsiktig finansiell planering

KPMG fick på uppdrag av Håbo kommuns revisorer i uppdrag att översiktligt granska kommunens långsiktiga finansiella planering. Uppdraget ingick i revisionsplanen för år 2022. Syftet med granskningen var att granska kommunens långsiktiga finansiella planering för att bedöma om denna är tillräcklig och ändamålsenlig. Den sammanfattade bedömningen utifrån granskningens syfte var att kommunens långsiktiga finansiella planering har varit tillräcklig. För att göra planeringen ytterligare ändamålsenlig rekommenderades däremot kommunstyrelsen att:

- Säkerställa att prognoser avseende resultaträkning, balansräkning och kassaflödesanalys tas fram på längre sikt än vad som för närvarande är fallet, d v s få till ett ytterligare längre perspektiv i den finansiella planeringen. Dessa prognoser bör sträcka sig över en fem- till tioårsperiod och kontinuerligt uppdateras för att få en kontinuitet i den finansiella planeringen. I nuläget är det ett treårsperspektiv som gäller utifrån kommunens Budget 2022, plan 2023–2024.
- Se över nuvarande rutiner och processer vad gäller investeringar då det för närvarande enligt vår bedömning inte sker någon central styrning eller samordning i samband med att förvaltningar presenterar förslag och önskemål vad gäller investeringar.
- Strama upp nuvarande investeringsprocess ytterligare så att en överblick och helhetsbild kan erhållas över såväl investerings- som driftskostnader.
- För att framöver utveckla den långsiktiga finansiella planeringen, utmana sig själva för att hitta ”rätt” nivå, d v s hur mycket kommunen kan växa och vilka begränsningar som finns. Inom ramen för detta bör kommunstyrelsen också beakta, utifrån ett riskperspektiv, hur den ska agera vid olika typer av scenarier som kan tänkas uppstå.
- Fortsätta det arbete som påbörjats kring statistik och nyckeltal kring att lyfta sig från rapportering till mer analys för att därigenom dra slutsatser och kunna vidareutveckla arbetet vad gäller långsiktig finansiell planering.
- Fortsätta att följa demografiska förändringar och hur detta bl a påverkar skol- och omsorgsbehov.

Uppföljande granskning av IT-säkerhet

De förtroendevalda revisorerna i Håbo kommun gav KPMG i uppdrag att följa upp tidigare genomförd granskning av kommunens arbete med IT-säkerhet från 2018. Uppdraget ingick i revisionsplanen för år 2022. Det övergripande syftet med granskningen var att följa upp hur de rekommendationer som lämnats av kommunens revisorer i tidigare genomförda granskning beaktats av kommunstyrelsen.

Därtill hade uppdraget ämnats till att bedöma huruvida kommunstyrelsen efter den senaste tidens ökade hotbild kring IT-attacker vidtagit åtgärder för att möta detta. Den samlade bedömningen var att kommunstyrelsen aktivt har arbetat med de brister som framkom i den föregående granskningen. Vidare framhövs det att kommunen tagit till sig av de rekommendationer som gavs och i hög grad även utgått från dessa i sitt förbättringsarbete av den tekniska säkerheten. Däremot poängterades det att de beslutade dokumenten inte har uppdaterats i enlighet med lämnade rekommendationer. Därmed rekommenderades följande rekommendation att stå kvar från föregående granskning:

- Kommunstyrelsen säkerställer att tillräcklig dokumentation och rutinbeskrivningar skyndsamt upprättas.

Samt ytterligare rekommendation att:

- Genom tekniska tester följa upp de tekniska lösningar som implementerats i syfte att stärka IT-säkerheten sedan granskningen 2018

Grundläggande granskning av kommunstyrelsen och nämnderna

De förtroendevalda revisorerna i Håbo kommun av gav KPMG i uppdrag att genomföra en grundläggande granskning av kommunstyrelsen och nämnderna samt den gemensamma lönenämnden. Uppdraget ingick i revisionsplanen för år 2022.

Det övergripande syftet med den grundläggande granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen, nämnderna samt den gemensamma lönenämnden på en övergripande nivå har skapat förutsättningar för tillräcklig styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten.

Den sammanfattande bedömningen var att kommunstyrelsens och nämndernas ledning, styrning, uppföljning och kontroll delvis har varit tillräckligt tillfredsställande. Den gemensamma lönenämndens ledning, styrning, uppföljning och kontroll har delvis varit tillräckligt tillfredsställande.

Det bedömdes att:

- kommunstyrelsens måluppfyllelse varit tillfredsställande.
- nämndernas måluppfyllelse delvis varit tillfredsställande.
- kommunstyrelsen och nämnderna, med undantag för kultur- och fritidsnämnden, inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att anpassa verksamhet och ekonomi till fastlagt budget.
- nämnderna, förutom lönenämnden, har ett system för att säkerställa en tillräcklig intern kontroll. Barn- och utbildningsnämnden har dock inte genomfört beslutade kontroller i internkontrollplanen under 2022.
- lönenämndens ledning, styrning, uppföljning och kontroll av verksamhet och ekonomi inte har varit tillräckligt ändamålsenlig och tillfredsställande. Vi bedömer att det pågår ett arbete för att tydliggöra styrande dokument och nämnden har haft fler än ett sammanträde under året. Det bedöms vara positivt att lönenämnden tar emot information om uppföljning av ekonomin vid sina sammanträden. Nämnden har beslutat om mål för verksamheten i oktober 2022, men dessa har inte använts som ett styrverktyg. Slutligen bedömer vi att nämnden inte har säkerställt en struktur för intern styrning och kontroll för 2022.

Delårsrapport för perioden januari – augusti 2022

Vid granskningen framkom inte annat än att delårsrapporten i allt väsentligt hade upprättats i enlighet med lagen om kommunal redovisning och bokföring och god redovisningssed. Bedömningen var att delårsrapporten kunde ligga till grund för kommunfullmäktiges analys och bedömning av resultatet.

Årsbokslut 2022

Kommunens revisorer ska enligt 12 kap i kommunallagen (KL) bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat. Revisorerna ska pröva om räkenskaperna är rättvisande. Revisorernas uttalande avges i revisionsberättelsen.

Det bedömdes att årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av kommunens resultat och ställning. Årsredovisningen har i allt väsentligt upprättats i enlighet med den kommunal bokföring och redovisningslag och god redovisningssed.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed för kommuner och regioner. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då granskningen av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma.

Övrig granskning

Uppsala kommun är värdkommun för den gemensamma överförmyndarnämnden för samtliga kommuner i Uppsala län. PwC är sakkunnigt biträde i Uppsala och har därför genomfört granskningen av överförmyndarnämnden. Håbo kommuns revisorer har tagit del av grundläggande granskning som underlag för ansvarsprovningen i revisionsberättelsen.

Håbo kommun 2023-04-20

Inger Kölestam

Lars Berglund

Staffan Wohrne

Christine Storbacka

Samtliga ovan nämnda revisorer har genom digital bekräftelse fastställt denna revisionsberättelse, som upprättades vid sammanträdet den 2023-04-20.